

Foto-optimism som antikonformism

Lars-Erik Hjertröm Lappalainen

τρι-χρώμα - Erik Betshammar & Kirsti Taylor Bye

Galleri Cora Hillebrand

Den omedelbara och oförställda förvåningen när jag såg vad de skulle ställa ut: snygga jävla bilder! En "fest för ögat"! Jag har följt Erik Betshammar och Kirsti Taylor Byes soloarbeten sedan 2010, tror jag, och om det är någonting som har förefallit mig påfallande så har det varit en viss tvehågsenhet inför att göra bilder. En återhållsamhet som nu tycks vara helt försvunnen. Nu som då gör de djupt fotoförsänkta verk med metafotografiska vinkar. Kanske misstar jag mig, eller så har de under åren fostrat mig till att se att ett foto av en krukväxt naturligtvis anspela på fotosyntes – framförallt om det också finns bilder på kameror i närheten. Utställningen heter dessutom τρι-χρώμα, 'trikroma'. Det syftar på RGB-färgskalan som är grundkomponenten i såväl analogt som digitalt färgfotografi. I den här utställningen har de gjort färgfoto på ett nytt vis, inspirerade av ett gammalt tillvägagångssätt att lägga ihop tre foton av samma sak, tagna ur exakt samma kameraposition, men varje gång belysta enbart av en av grundfärgerna. Ljuset kan dock falla in från olika håll. Färgblandningarna uppstår då först när bilderna läggs samman. Men de har gjort det här med digital teknik och digitalt ljus. Genom färgskalan tycks de ändå rikta sig till vår och andra biologiska trikromaters perceptionsapparat. Vi måste bara lära oss att använda apparaten på ett annat sätt. Lager på lager-tekniken lösgör åtminstone konceptuellt bilderna från den naturliga perceptionens villkor, och gestaltar på så vis en mer fotospecifik sinnlighet. Och kompositionen av bilden ser man inte längre genom en morfologisk uppmärksamhet, utan genom en kromatisk, dvs. placeringen av former "bredvid varandra" är mindre avgörande än färgernas "ovanpå varandra". Därigenom uppstår en slags topologi i bilden: högre (eller djupare) där blandfärger uppstår, grundare där grundfärgerna syns. Även kompositionens "efter varandra" i tiden är en aspekt så tydlig att man här, precis som inför en del måleri, skulle kunna tala om en kronokromatik. Tid införs dels genom variationer i belysningstid och i slutartid, dels genom förändringar i objektet mellan exponeringsögonblicken. Nytt färgfoto för en ny synförmåga.

Det här skiljer sig markant från det jag tidigare har sett dem göra. Var kom det här utbrottet ifrån?

De berättade för mig att utbildningen som de gick (och som jag själv undervisade på...) skapade rädsla för att göra bilder. Genom att göra bilder hotade man att objektifiera den avbildade, eller försköna, banalisera eller på annat sätt handskas lättvindigt med känsliga saker. Så fort man tog en kamera i händerna krävdes det gränslös omsorg av en –för allt utom för bilderna. Det var nästan som om bilder inte uppfattades som i egen rätt en del av världen som också krävde sin omsorg och kärlek. Betshammar och Bye ville inte vara sämre människor än andra, men ville inte heller be om lov att göra bilder.– Jag kom att tänka på Henry David Thoreaus bok Walden, om hans liv utanför samhället. Han är ingen eremit, bor inte långt ifrån byn och träffar regelbundet människor, men han är i väldigt hög grad oberoende. Vid ett tillfälle nämner han att om han ångrar något från sin tid i samhället ”så är det med största sannolikhet mitt goda uppförande. Vad är det för demoner som gjorde att jag uppförde mig så väl?” En fruktansvärd insikt! Man inser direkt att nästan all tid, varje dag, går åt till att uppföra sig väl. Och att det är vad konstskolor också gör, blåser in änglalika demoner i folk. Deras berättelse fick mig att inse varför konstnärer från Baudelaire till Kenneth Anger har kopplat en sinnlig, hedonistisk skönhetskult till satanism: det är en fråga om anti-konformism i en tid när likriktningen är gud och regelverket hans himmelrike.

Frigörelsen kom när Betshammar och Bye kom över Henry Fox Talbots bok från 1840-talet, *The Pencil of Nature*. Med sin foto-optimism hade den en exorcistisk verkan på dem: allt var möjligt inom fotografien! I alla fall om man helt dement glömde bort allt som de har lärt en, så är det bara att köra! Det är utifrån den emanciperade energin som utställningen har gjorts.

De har börjat dörför börjat ställa sig en ny ny fråga för att få vägledning i sin praktik: ”Vad händer om vi gör vad vi vill?” Och, som ett första steg: ”Vad händer om vi uppfinner färgfotot igen?” Varför inte, en gång är ingen gång och ju fler hjul som uppfinns desto bättre! Vad händer om vi bryter seriositetens idioti och gör grejer som är kocko på ett annat sätt? Den attityden innebär för dem ett implicit återvändande till saken själv, till fotografien och bilden som verkligheter i sig. Och då inte bara den aspekt av fotografien som lämpar sig som material för kunskap, agendor, restriktioner och moralism. Utan även fotot i dess lediga tid, när det inte tjänar, när det är för sig själv och gör vad det själv vill. Som de skriver: ”man ska inte alltid behöva analysera, defragmentera och tolka ett fotografi. Det är tillräckligt i sig själv.” Kärleken till ett foto; självtillräcklighet som positivt laddat ord. Thoreau varnade för att ge sig in i saker som kräver att man skaffar nya kläder. Foto-optimismen säger sig duga som den är, snygg som fan.